

Näringsutskottets yttrande 2023/24:NU2y

Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har gett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2023/24:59 Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll och följdmotionerna i de delar som berör utskottets beredningsområde.

I yttrandet redovisar utskottet sina överväganden när det gäller den klimatpolitiska handlingsplan som regeringen redovisar i skrivelsen och de drygt 80 motionsyrkanden som enligt utskottets bedömning helt eller delvis berör utskottets beredningsområde. Sammanfattningsvis föreslår utskottet att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker motionerna 2023/24:2817 (S), 2023/24:2815 (V), 2023/24:2816 (C) och 2023/24:2819 (MP) i de delar som berörs i yttrandet samt föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar (S, V, C, MP).

Utskottets överväganden

Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll

Skrivelsen

Skrivelsen är den andra klimatpolitiska handlingsplan som regeringen, i enlighet med klimatlagen (2017:720), överlämnar till riksdagen. I skrivelsen redovisar regeringen hur det klimatpolitiska arbetet bör bedrivas under valperioden inklusive de beslutade och planerade åtgärder som regeringen avser att vidta för att förbättra förutsättningarna för hushåll och företag att fatta de beslut som krävs för att de nationella och globala klimatmålen samt Sveriges klimatåtaganden gentemot EU ska nås. Under den innevarande valperioden behöver, enligt regeringen, en rad åtgärder vidtas för att skapa de förutsättningar som krävs för att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser senast 2045. Även det klimatrelaterade arbete som regeringen avser att utföra internationellt och inom EU presenteras.

Skrivelsen bygger på en överenskommelse mellan Kristdemokraterna, Liberalerna, Moderaterna och Sverigedemokraterna.

Motionerna

Inledning

Fyra motioner (S, V, C, MP) med totalt 320 motionsyrkanden har väckts med anledning av skrivelsen. I det följande redovisas de drygt 80 motionsyrkanden som enligt utskottets bedömning helt eller delvis berör utskottets beredningsområde.

Socialdemokraterna

I kommittémotion 2023/24:2817 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 5 förordas ett tillkännagivande till regeringen om att utbyggnadstakten i den fossilfria elproduktionen behöver öka i närtid. I yrkande 6 framhålls vikten av att fastställa ett nytt energipolitiskt mål om ytterligare minst 60 TWh fossilfri kraft till 2030. Enligt yrkande 7 bör regeringen bemyndigas att under 2024 ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i storskalig fossilfri kraftproduktion som uppgår till högst 400 000 000 000 kronor. I yrkande 8 framhålls behovet av ett stöd till energieffektivisering av flerbostadshus och i yrkande 9 påpekas behovet av att ta fram förslag om ett kvotpliktssystem för energieffektivisering. Att det krävs snabbare, effektivare och enklare tillståndsprocesser med fortsatt höga miljökrav framförs i yrkande 10. I yrkande 33 betonas bl.a. vikten av att höja förädlingsgraden i skogsråvaran.

Vänsterpartiet

I kommittémotion 2023/24:2815 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att Sverige ska införa ett stoppdatum till 2035 för användning av fossila bränslen och fossila drivmedel. Vidare bör Sverige enligt yrkande 8 verka inom EU för ett stoppdatum till 2035 för användning av fossila bränslen och fossila drivmedel. Sverige bör även, enligt yrkande 11, verka inom EU för förbud mot att finansiera utveckling av nya fossila reserver. Enligt yrkande 18 bör regeringen få i uppdrag att kartlägga vilka samhällsavgörande industrier och naturresurser som finns och ge förslag på hur en långsiktig plan för desamma skulle kunna upprättas. Dessutom bör regeringen enligt yrkande 22 senast 2025 återkomma med förslag på åtgärder för att förhindra import av batterimetaller som inte är hållbart producerade. Att regeringen bör utreda möjligheten att göra det svenska elnätet samhällsägt framhålls i yrkande 45. Motionärerna förordar i yrkande 46 att regeringen bör ge i uppdrag åt Svenska kraftnät att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet. Vidare bör regeringen enligt yrkande 47 ge ansvariga myndigheter i uppdrag att utreda möjligheterna till en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner. Enligt yrkande 49 bör regeringen också skyndsamt återkomma med förslag om en lagstadgad, obligatorisk produktionsbaserad ekonomisk ersättning för vindkraft där en andel går till den kommun där vindkraft byggs. Regeringen bör dessutom enligt yrkande 50 återkomma med en redogörelse för hur man går till väga för att avskaffa anslutningsavgiften för havsbaserad vindkraft. I yrkande 52 anförs att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att bygga den s.k. Gotlands-kabeln. Därtill bör regeringen enligt yrkande 53 inrätta nationella planeringsmål för solel och solvärme. Enligt yrkande 54 bör regeringen även återkomma med ett förslag på hur en större del av vattenkraftens vinster ska komma de berörda kommunerna till del. Regeringen bör dessutom enligt yrkande 55 återkomma med förslag på hur vätgasproduktion, energilagring i vätgas och distribution av vätgas kan organiseras för bästa möjliga samhälls- och klimatnytta i hela landet. Enligt yrkande 56 bör regeringen återkomma med ett förslag på långsiktig finansiering av forskning och innovation om vätgas och om dess användning i olika samhällssektorer. Vidare bör regeringen enligt yrkande 57 återkomma med förslag på hur staten kan ge stöd till eller finansiera vätgasinvesteringar i hela landet. Regeringen bör dessutom enligt yrkande 58 verka för att vätgasproduktionen inom EU ska vara förnybar och att EU-stöd endast ska gå till förnybar produktion. När det gäller vätgas bör regeringen även enligt yrkande 59 ge Vattenfall i uppdrag att utveckla energilagring i vätgas i samband med investeringar i förnybar energi. Enligt yrkande 60 bör regeringen senast 2025 återkomma med förslag om ett förenklat och stödjande regelverk som underlättar för lokala energigemenskaper att producera, lagra och dela förnybar energi. Regeringen bör enligt

yrkande 61 dessutom återkomma med ytterligare styrmedel för att öka den inhemska produktionen av biogas och biodrivmedel. Motionärerna förordar i yrkande 62 att regeringen bör återkomma med en nationell plan för energibesparing och energieffektivisering. Vidare bör regeringen enligt yrkande 63 ges i uppdrag att se till att utredningen om vita certifikat återupptas. I yrkande 67 framförs att regeringen senast 2025 bör återkomma med förslag på en ersättningsbaserad modell i Norrland som bidrar till att stärka den lokala och regionala välfärden genom finansiering från vinster av de naturresurser som nyttjas för att främja den gröna omställningen. Regeringen bör även, enligt yrkande 71, ges i uppdrag att se till att en strategi tas fram för att främja ökad nationell produktion och användning av biogas och biokol.

Centerpartiet

I kommittémotion 2023/24:2816 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 3 förordas bl.a. att det ska införas mål för exportens klimatnytta i enlighet med Miljömålsberedningens förslag (SOU 2022:16).

Miljöpartiet

I partimotion 2023/24:2819 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 18 förordas ett tillkännagivande till regeringen om att bl.a. statliga bolag ska få en utsläppsbudget definierad i sina direktiv. Vidare bör, enligt yrkande 19, alla statliga bolag ha vetenskapligt baserade klimatmål och klimatplaner samt ges skärpta ägardirektiv om att verka för att nå miljömålen och Parisavtalet. Enligt yrkande 22 bör alla fossila subventioner avvecklas. I yrkande 26 framhålls behovet av att stödja företag som vill utveckla cirkulära affärsmodeller. Ett tillkännagivande om att ge den befintliga stödtjänsten EU SME som drivs på uppdrag av Vinnova, Tillväxtverket och Energimyndigheten ett vidgat uppdrag att skapa bättre förutsättningar för små och medelstora företag att söka EU-finansiering med ett fokus på innovativa tekniker för klimatomställningen föreslås i yrkande 29. Enligt yrkande 30 behöver anslagen till forskning, innovationer och gröna krediter till startup-företag samt företag och branscher i framkant av klimatarbetet höjas. Att det bör införas ett långsiktigt system för omfattande energieffektiviseringar framförs i yrkande 32. Därtill framförs i yrkande 33 att det behöver införas ett stöd till näringslivets energi-effektiviseringar och i yrkande 34 att antalet energirådgivare bör fördubblas i hela landet. Ett planeringsmål för 150 TWh havsbaserad vindkraft till 2040 förordas i yrkande 35 och ett planeringsmål för 30 TWh solenergi till 2030 i yrkande 36. Vidare bör det enligt yrkande 37 byggas solceller på alla lämpliga offentliga byggnader. I yrkande 40 föreslås att det införs en lokal elbonus som ger kommunerna betalt för den förnybara el de producerar. Motionärerna menar vidare i yrkande 41 att de som bor nära vindkraftverk bör få rätt till ersättning från vindkraftsbolagen och, enligt yrkande 42, bör de närboende även få möjlighet att bli delägare eller ges rätt till arrende från vindkraftsbolagen. Enligt yrkande 43 bör dessutom stödet för anslutning av havsbaserad

vindkraft återinföras. Vidare framförs i yrkande 48 att det bör antas ett mål för efterfrågeflexibilitet i elsystemet. Elkundens kostnad för effekt ska enligt yrkande 49 tydligt redovisas. Vidare behöver det enligt yrkande 50 säkras att tillgången på nätkapacitet styrs av miljö- och samhällsnytta. Det bör även enligt yrkande 51 införas testbäddar för undantag från dagens elmarknadsregleringar i syfte att reducera effekttoppar och stimulera ny teknik och reglering. I yrkande 52 anförs att Svenska kraftnäts effektreserv och störningsreserv ska vara 100 procent förnybar samt att Sverige gentemot EU bör driva på för att flexibilitet ska få ingå i effektreserven igen. Därtill bör det enligt yrkande 53 stimuleras och skapas förutsättningar för lokala och regionala marknader för flexibilitet i elanvändningen. Enligt yrkande 56 behöver dynamiska nätavgifter som främjar flexibilitet och smart energianvändning stimuleras. Motionärerna föreslår i yrkande 57 att det tas fram en nationell strategi för energilagring och införs ett investeringsstöd för storskalig energilagring, i t.ex. vätgas, batterier och värmelager. Vidare förordar de i yrkande 58 ett tillkännagivande till regeringen om att tiden för byggande av elnät kan halveras och byggtiden av stamnät kan förkortas med minst två år genom att genomföra de regeländringar som föreslås i den statliga utredningen om moderna tillståndsprocesser för elnät. Regeringen bör vidare, enligt yrkande 59, ta fram en nationell strategi för framtidens kraftvärme- och värmeproduktion för att underlätta för lokal effektproduktion och stödtjänster. Dessutom bör det, enligt yrkande 60, göras möjligt att överföra egenproducerad el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller närliggande fastigheter. Enligt yrkande 64 bör Sverige verka internationellt och inom EU för att stoppa utvinningen av fossila bränslen. I yrkande 65 föreslås därtill att Sverige ska verka för ett internationellt förbud mot subventioner av fossila bränslen. Att alla handelsrelationer som Sverige medverkar i ska ta hänsyn till miljö, klimat och mänskliga rättigheter framförs i yrkande 66, och i yrkande 67 förordas ett tillkännagivande om att handelspolitiken ska vara drivande för klimatomställningen. Det bör även, enligt yrkande 68, ställas skarpare krav och villkor genom Sveriges och EU:s handelspolitik för att driva på det globala klimatarbetet. Vidare bör regeringen, enligt yrkande 70, verka för att EU lagstiftar om att företag i sitt hållbarhetsarbete ska respektera mänskliga rättigheter, agera miljömässigt hållbart och följa Parisavtalets intentioner genom hela leverantörskedjan. Att en nationell plan för utfasning av fossil energi bör upprättas och genomföras framförs i yrkande 73. Det bör även, enligt yrkande 75, tas fram en handlingsplan för att säkerställa el i närtid till industrins klimatomställning. I yrkande 76 framförs att tilldelningen av effekt behöver förbättras för att skynda på industrins klimatomställning. Enligt yrkande 80 behöver bl.a. gröna kreditgarantier stärkas och utvecklas. Vidare behöver, enligt yrkande 82, tillgången på riskkapital och möjligheter till företagsrådgivning förbättras. I yrkande 84 framförs att man bör fortsätta ge stöd till och utveckla insatser som Almis stöd till de mindre företagens omställning, i syfte att hjälpa industrier och företag att minska sin klimatpåverkan. Enligt yrkande 118 bör det införas ett mål om att Sverige ska vara självförsörjande

på hållbart producerade biobränslen senast 2030. Att tillgången till hållbara biodrivmedel ska öka så att försäljningen av fossila drivmedel kan upphöra senast 2030 framförs i yrkande 120. Enligt vad som anförs i yrkande 123 bör det införas riktade stöd för produktion av avancerade biodrivmedel och elektrobränslen. Vidare framförs i yrkande 125 bl.a. att det bör införas ett introduktionsstöd för elektrobränslen. Ett slutdatum för försäljning av fossila drivmedel senast 2030 bör enligt yrkande 126 införas. I yrkande 146 förordas att torv ska klassas som ett fossilt bränsle och att brytning och användning av torv för energiproduktion ska avvecklas. Därtill föreslås i yrkande 147 att det införs ett långsiktigt statligt stöd för energieffektivisering med 60 procent av kostnaderna för åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare. Dessutom bör det enligt yrkande 148 införas skarpa mål för energieffektivisering av bostadshus och lokaler samt antas en nationell handlingsplan för genomförandet. Enligt yrkande 150 bör därtill spillvärmen utnyttjas mer effektivt. Vidare bör det enligt yrkande 151 införas ett investeringsstöd för storskalig solvärme. I yrkande 179 förordas att man främjar delningsekonomin och konsumtion av klimatsmarta tjänster i stället för resursintensiva produkter.

Tidigare och kommande riksdagsbehandling

Ett stort antal av de ovan redovisade motionsyrkandena har tidigare behandlats av utskottet under valperioden eller har väckts under den allmänna motions-tiden hösten 2023 och kommer att behandlas av utskottet senare under innevarande riksmöte. I det följande lämnas en redogörelse över tidigare och planerad beredning av likalydande eller snarlika motionsyrkanden i utskottet.

När det gäller motion 2023/24:2817 (S) yrkande 6 om ett nytt energipolitiskt mål återfinns samma förslag i motion 2023/24:2693 (S) yrkande 2 som utskottet planerar att behandla senare under våren i betänkande 2023/24:NU14 Energipolitikens långsiktiga inriktning (planerad justering den 16 maj 2024). Yrkande 5 om fossilfri elproduktion har inte behandlats tidigare av utskottet men yrkandetexten återfinns i motivtexten till den ovan nämnda motionen 2023/24:2693 (S) yrkande 2. Yrkande 7 om kreditgarantier motsvarar förslag i motion 2023/24:2663 (S) yrkande 2 som utskottet avstyrkte hösten 2023 i betänkande 2023/24:NU3 Utgiftsområde 21 Energi.

Flera av motionsyrkandena i motion 2023/24:2815 (V) har också hanterats av utskottet tidigare under valperioden. Det gäller bl.a. de energipolitiska yrkandena 45–47, 49, 50, 52, 53, 55–59, 61 och 62. Motsvarande yrkanden återfinns i motion 2022/23:1235 (V) som behandlades av utskottet och avslogs av riksdagen under riksmötet 2022/23 (se bet. 2022/23:NU8, 2022/23:NU9 och 2022/23:NU17). När det gäller yrkande 22 om import av batterimetaller återfinns ett likalydande förslag i motion 2023/24:989 (V) yrkande 23 som avstyrktes av utskottet tidigare under våren 2024 (bet. 2023/24:NU8 Mineralpolitik). När det gäller yrkandena 54 och 67 kan nämnas att utskottet i samband med beredningen av betänkande 2023/24:NU12 Regional utveckling

kommer att hantera ett antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2023/24 som på olika sätt rör lokal eller regional återbäring från naturresurser eller energiproduktion (planerad justering den 2 maj 2024).

Förslaget i motion 2023/24:2816 (C) yrkande 3 i den del som rör mål för exportens klimatnytta motsvarar förslag i motion 2023/24:2453 (C) yrkande 6 som utskottet behandlar i betänkande 2023/24:NU13 Handelspolitik (planerad justering den 21 mars 2024).

Även när det gäller motion 2023/24:2819 (MP) motsvaras flera av de energipolitiska yrkandena av motionsyrkanden som har väckts tidigare under innevarande riksmöte. Yrkandena 22, 32–27, 41, 48–53, 56–60, 64, 73, 75, 76, 118, 123, 125, 126, 146–148, 150 och 151 är likalydande med yrkanden i motionerna 2023/24:996 (MP), 2023/24:1519 (MP), 2023/24:1527 (MP) och 2023/24:2450 (MP) som utskottet avser att bereda under våren 2024 i betänkandena NU9 Elmarknadsfrågor och NU14 Energipolitikens långsiktiga inriktning (planerad justering den 21 mars 2024 respektive den 16 maj 2024). När det gäller yrkande 19 om statliga bolag kan påminnas om att utskottet tidigare under våren 2024 avstyrkte motion 2023/24:1877 (MP) yrkandena 1 och 2 med motsvarande förslag i betänkande 2023/24:NU4 2023 års redogörelse för företag med statligt ägande. I yrkandena 29 och 30 föreslås olika företagsfrämjande insatser, och i yrkande 179 föreslås insatser för att främja delningsekonomin. Likalydande eller snarlika motionsyrkanden återfinns i motionerna 2023/24:839 (MP) yrkande 6 och 2023/24:1519 (MP) yrkandena 19 och 30 som utskottet planerar att behandla i betänkande 2023/24:NU11 Näringspolitik (planerad justering den 4 april 2024). Yrkandena 40 och 42 som rör lokal eller regional återbäring från energiproduktion är likalydande med yrkandena 68 och 69 i motion 2023/24:996 (MP) som utskottet planerar att behandla i betänkande 2023/24:NU12 Regional utveckling (planerad justering den 2 maj 2024). Likaså är yrkandena 66–68 om handelspolitik identiska med eller liknande yrkandena 18, 20 och 21 i motion 2023/24:964 (MP) som utskottet behandlar i betänkande 2023/24:NU13 Handelspolitik (justering den 21 mars 2024). När det gäller yrkande 80 om s.k. gröna kreditgarantier kan påminnas om det förslag till bemyndigande om sådana garantier som regeringen presenterade i budgetpropositionen 2024 och som utskottet tillstyrkte och riksdagen biföll (prop. 2023/24:1 utg.omr. 24, bet. 2023/24:NU1).

Utskottets ställningstagande

Energipolitiken har en nyckelroll när det gäller att möta det alltmer påtagliga hotet mot klimatet. Därmed är det centralt att energipolitiken har en sådan inriktning att den på allvar kan bidra till att minska utsläppen av växthusgaser. I den klimatpolitiska handlingsplan som regeringen har överlämnat till riksdagen är det enligt utskottets mening tydligt att även regeringen är av denna uppfattning. Enligt regeringens bedömning behöver Sverige ett robust och leveranssäkert elsystem för att klara klimatmålen och möjliggöra den

gröna omställningen. Vidare framhåller regeringen att kärnkraften är det planerbara kraftslag som har potential att producera de stora mängder fossilfri el som klimatomställningen kräver. Utskottet delar denna bedömning och anser liksom regeringen att det behöver vidtas åtgärder på en rad områden för att möjliggöra en utbyggnad av kärnkraften i Sverige. Utskottet kan konstatera att riksdagen och regeringen redan har tagit flera nödvändiga och viktiga steg för att göra det möjligt för ny kärnkraft i Sverige men att ytterligare arbete återstår. För att understödja kärnkraften har riksdagen bl.a. fastställt ett nytt energipolitiskt mål om 100 procent fossilfri elproduktion till 2040 (prop. 2022/23:99, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254), i stället för det tidigare målet om 100 procent förnybar elproduktion, och möjliggjort för fler än tio reaktorer och på andra platser än där det redan produceras kommersiell kärnkraft genom att tidigare förbud i miljöbalken har tagits bort (prop. 2023/24:19, bet. 2023/24:NU5, rskr. 2023/24:45). Därutöver behöver bl.a. finansieringsfrågan lösas eftersom dagens elmarknadsmodell inte ser ut att kunna leverera det som elsystemet skulle behöva. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att regeringen i skrivelsen meddelar sin avsikt att ta fram en ekonomisk riskdelningsmodell där staten går in och delar risken med de aktörer som bygger ny kärnkraft. En annan fråga av avgörande betydelse för att kunna hantera en ökad tillförsel av el är enligt utskottets uppfattning ett utbyggt och förstärkt elnät. Om elnätet inte byggs ut i snabb takt kommer begränsningar att kvarstå eller förvärras, vilket riskerar att leda till att omställningen försenas. Utskottet vill därför betona att det delar regeringens bedömning att tillståndprocesserna för utbyggnad av elnätet behöver kortas, effektiviseras och göras mer förutsebara.

Vidare vill utskottet framhålla att handelspolitiken spelar en viktig roll för den internationella klimatomställningen bl.a. genom att omställningen skapar nya exportmöjligheter, nya marknader och incitament för innovation. Enligt utskottets uppfattning finns det goda möjligheter för Sverige och svenska företag att bidra till de globala utsläppsminskningarna genom export av både grön innovativ teknik och varor som produceras med lägre klimatpåverkan. Därför är det viktigt, anser utskottet, att regeringen fortsätter att verka för en fri, hållbar och regelbaserad internationell handel.

Utskottet vill även betona det svenska näringslivets roll som motorn i klimatomställningen bl.a. när det gäller att utveckla olika innovativa lösningar och att använda ny teknik. Utskottet vill mot den bakgrunden framhålla betydelsen av att svenska företag ges förutsättningar att vara ledande i arbetet med omställningen. Politiken behöver därför, som regeringen framhåller i skrivelsen, bidra med de förutsättningar som krävs för att företag ska kunna etablera sig i Sverige, växa och ställa om till fossilfrihet. Även företagets tillgång till riskvilligt kapital bör nämnas i detta sammanhang eftersom det krävs betydande investeringar för att få till stånd en omställning. Utskottet välkomnar därför att regeringen i skrivelsen tydliggör sin avsikt att analysera hur staten kan använda riskkapital på ett effektivare sätt än tidigare för att driva på omställningen och därigenom få största möjliga utväxling av privat kapital.

Därtill vill utskottet framhålla den svenska gruvnäringens avgörande betydelse både för Sverige och för övriga EU när det gäller klimatet men också ur ett konkurrenskraft- och beredskapsperspektiv. Såväl traditionella metaller som s.k. innovationskritiska metaller och mineral behövs i allt större utsträckning för samhället och för att klara den industriella omställningen från fossilbaserade till fossilfria processer. Mycket av detta råmaterial finns tillgängligt i Sverige. Utskottet vill därför understryka att det delar regeringens bedömning att processen för prospektering och utvinning av koncessionsmineral bör effektiviseras och bli mer förutsebar.

Med hänvisning till det ovan anförda vill utskottet uttrycka sitt stöd för regeringens klimatpolitiska handlingsplan i de delar som rör utskottets beredningsområde.

När det gäller de motioner som har väckts med anledning av skrivelsen och som rör utskottets beredningsområde vill utskottet utöver det ovan sagda tillägga följande.

I motion 2023/24:2815 (V) yrkandena 7 och 8 förordas olika stoppdatum för användningen av fossila bränslen och drivmedel och i motion 2023/24:2819 (MP) yrkandena 65, 120 och 126 förespråkas bl.a. ett internationellt förbud mot subventioner av fossila bränslen och att försäljningen av fossila drivmedel ska upphöra ett visst datum. Enligt utskottets uppfattning är en successiv utfasning av fossila bränslen och drivmedel viktigt för omställningen men utfasningen behöver ske i en takt som är samhällsekonomiskt hållbar och med beaktande av hushållens ekonomi och företagens konkurrensförmåga. Av dessa skäl anser utskottet att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka yrkandena.

Behovet av snabbare, enklare och mer förutsebara tillståndsprocesser för bl.a. elnät lyfts på olika sätt fram i några av motionerna, däribland motion 2023/24:2817 (S) yrkande 10. Enligt utskottets mening avviker inte denna uppfattning från vare sig regeringens eller utskottets. Tvärtom är detta något som utskottet uppfattar prioriteras högt av regeringen, vilket även tydliggörs i skrivelsen. Av detta skäl kan det nyssnämnda motionsyrkandet avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet.

Olika förslag om åtgärder för energieffektivisering förs fram i motionerna 2023/24:2817 (S) yrkandena 8 och 9 och 2023/24:2815 (V) yrkande 63. Med anledning av dessa yrkanden vill utskottet tydliggöra sin uppfattning att en effektiv användning av energi kan ge ett viktigt bidrag till minskad klimatpåverkan. Energieffektivisering bör dock ses som en resurseffektivisering och är därigenom betydelsefull i både klimatarbetet och för produktiviteten i ekonomin. I skrivelsen anger regeringen att den avser att återkomma till hur energieffektiviseringsarbetet ska utvecklas i den kommande energipolitiska inriktningspropositionen, varför utskottet anser att miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka yrkandena.

I motion 2023/34:2819 (MP) yrkande 43 argumenteras för att stödet för anslutning av havsbaserad vindkraft återinförs. Utskottet, som anser att vindkraften i större utsträckning än tidigare behöver bära sina egna kostnader, delar

inte motionärernas uppfattning utan anser att yrkandet bör avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet.

När det gäller s.k. energigemenskaper som berörs i motion 2023/24:2815 (V) yrkande 60 vill utskottet hänvisa till att Energimyndigheten i februari 2024 fick i uppdrag av regeringen att se över frågor med koppling just till sådana gemenskaper och vilka eventuella åtgärder som kan behövas för att underlätta för tillkomsten av energigemenskaper (KN 2024/00357). Några åtgärder utöver detta från riksdagens sida anser utskottet inte vara påkallade varför motionsyrkandet kan avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet.

Utskottet anser att de energipolitiska förslag som framförs i motion 2023/24:2815 (V) yrkande 11 om fossila reserver och yrkande 71 om produktion och användning av biogas och biokol kan avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet med hänvisning till den proposition om energipolitikens långsiktiga inriktning (prop. 2023/24:105) som regeringen överlämnade till riksdagen den 19 mars 2024 och till riksdagens kommande behandling av propositionen.

Med anledning av vad som anförs i motion 2023/24:2819 (MP) yrkande 26 om att stödja företag att utveckla cirkulära affärsmodeller vill utskottet framföra sin uppfattning att den cirkulära ekonomin innebär en potential för många företag och kan bidra till ökad konkurrenskraft genom en säkrad råvarutillgång, ökad resurseffektivitet och riskminimering. Utskottet ser dock inget skäl för något tillkännagivande med anledning av förslaget, varför miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka yrkandet. Vidare ser utskottet inget skäl för att, som förordas i motion 2023/24:2819 (MP) yrkande 18, ge direktiv till företag med statligt ägande om en s.k. utsläppsbudget eller, som förespråkas i motion 2023/24:2815 (V) yrkande 18, om att kartlägga s.k. samhällsavgörande industrier och naturresurser. Även dessa förslag bör därmed avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet.

Utskottet delar på ett övergripande plan uppfattningen i motion 2023/24:2817 (S) yrkande 33 att det är positivt att på olika sätt höja förädlingsgraden för svensk skogsråvara men ser inget skäl för något tillkännagivande från riksdagen med anledning av yrkandet som därmed bör avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet.

När det gäller klimatnyttan av den svenska exporten, som berörs i motion 2023/24:2816 (C) yrkande 3, vill utskottet hänvisa till vad det ovan anfört om handelspolitikens roll för klimatomställningen. Utskottet kan således instämma med motionärerna i att den svenska exporten fyller en viktig roll genom att bidra till globala utsläppsminskningar. Däremot anser utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att föregripa regeringens beredning av utredningsförslagen och uttala sig till förmån för inrättandet av något mål, varför miljö- och jordbruksutskottet bör avstyrka även detta yrkande.

När det gäller övriga motionsyrkanden kan utskottet konstatera, som redogjorts för i det föregående, att utskottet tidigare under innevarande valperiod berett och avstyrkt flera av de förslag som nu förs fram och att riksdagen har avslagit dem i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser inget

skäl för riksdagen att nu hantera dessa förslag annorlunda och anser att dessa motionsyrkanden således bör kunna avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet med hänvisning till de tidigare anförda motiveringarna. Vidare kan utskottet konstatera att flera av motionsyrkandena är likalydande eller snarlika med motionsyrkanden som har väckts under den allmänna motionstiden hösten 2023. I vissa fall har utskottet redan påbörjat beredningen av motionsyrkandena och i andra fall planerar utskottet att inleda beredningen senare under våren 2024. Inte heller i dessa fall anser utskottet att det finns skäl för miljö- och jordbruksutskottet att tillstyrka några av förslagen. Utskottet vill särskilt uppmärksamma miljö- och jordbruksutskottet på att utskottet planerar att hantera ett stort antal av förslagen tillsammans med den tidigare omnämnda propositionen om energipolitikens långsiktiga inriktning som regeringen överlämnade till riksdagen den 19 mars. Enligt utskottets uppfattning bör dessa energipolitiska motionsyrkanden hanteras samlat och tillsammans med den nyssnämnda propositionen, varför de bör avstyrkas av miljö- och jordbruksutskottet.

Sammanfattningsvis förordar utskottet att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker motionerna 2023/24:2817 (S), 2023/24:2815 (V), 2023/24:2816 (C) och 2023/24:2819 (MP) i de delar som berörs i detta yttrande samt föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Stockholm den 21 mars 2024

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Fredrik Olovsson (S), Monica Haider (S), Jessica Stegrud (SD), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Isak From (S), Kjell Jansson (M), Elin Söderberg (MP), Louise Eklund (L), Johnny Svedin (SD), Aida Birinxhiku (S), Lorena Delgado Varas (V), Lili André (KD), Rickard Nordin (C), Anna af Sillén (M) och Anette Rangdag (SD).

Avvikande meningar

1. Regeringens klimathandlingsplan (S)

Fredrik Olovsson (S), Monica Haider (S), Mattias Jonsson (S), Isak From (S) och Aida Birinxhiku (S) anför:

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar och kräver därför ett tydligt politiskt ledarskap som på allvar engagerar sig för en omställning. Sverige har tidigare legat i framkant när det gäller detta arbete, och den tidigare förda politiken har skapat förutsättningar för svenska företag att på olika sätt investera i grön teknik. Detta har i sin tur bidragit till att skapa nya arbetstillfällen över hela landet. Regeringen genomför tillsammans med Sverigedemokraterna nu en rad radikala förändringar som bl.a. innebär att utsläppen i Sverige ökar för första gången på 20 år. Den ledartröja som Sverige tidigare innehaft har de därmed lämnat från sig, vilket nu även synliggörs genom den klimatpolitiska handlingsplan som regeringen redovisat för riksdagen genom skrivelsen. Enligt vår uppfattning innehåller regeringens klimathandlingsplan inte tillräckligt med effektiva åtgärder för att hantera de globala klimatutmaningarna och den är därmed otillräcklig för att Sverige ska nå de uppsatta klimatmålen.

Vi kan konstatera att Sverige har påbörjat ett skifte där transporter, industriella processer och andra verksamheter byter fossila bränslen och råvaror mot el. En framgångsrik elektrifiering är, enligt oss, avgörande för att nå de nationella klimatmålen om nettonollutsläpp 2045 och kan även bidra till att minska utsläppen i andra länder genom export av fossilfri och förnybar el samt klimatsmarta produkter. Målsättningen bör därför vara att energipolitiken ska bidra till klimatmålet för 2045. Elektrifiering kan också bidra till stor energieffektivisering och minskade utsläpp från transporter, inte minst inom vägtransportsektorn. Den är också avgörande för att ställa om till fossilfria processer i stora industrier. Sveriges elförsörjning kan utgöra en unik konkurrensfördel genom hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Sverige ska även fortsättningsvis vara en nettoexportör av el. Den svenska industrins konkurrenskraft behöver dock säkras genom trygg tillgång till el och effekt i hela energisystemet på kort och lång sikt. Vi anser att den förda politiken måste vara inriktad på att hantera de ovan nämnda utmaningarna.

Enligt vår uppfattning är således en säker och stabil elförsörjning central i klimatomställningsarbetet. För att möjliggöra detta måste det finnas långsiktiga och stabila villkor för att nödvändiga och tillräckliga investeringar ska komma till stånd inom energisektorn. Sådana villkor skapas genom breda politiska överenskommelser som regeringen och dess samarbetsparti dessvärre inte verkar vara intresserade av. Enligt vår mening skulle samtal där olika partier inte är fastnaglade vid vissa energislag eller specifika lösningar vara till

gagn för Sverige. Det är vår bestämda uppfattning att man i Sverige behöver kunna använda alla fossilfria tillgångar som står till buds. Av detta skäl har vi ställt oss bakom förslaget om att ta bort den tidigare begränsningen i miljöbalken av det maximala antal kärnreaktorer som får vara i drift samtidigt (bet. 2023/24:NU5).

Till skillnad mot regeringen och Sverigedemokraterna anser vi dock att den fossilfria elproduktionen behöver byggas ut redan i närtid och att utbyggnadstakten behöver öka. Om inte industrins behov kan mötas på kort sikt kan industrier och andra företag gå förlorade och med dem både arbetstillfällen och välbefinnande. Mot denna bakgrund förordar vi att det införs ett nytt energipolitiskt mål om ytterligare minst 60 TWh fossilfri el till 2030. För att möjliggöra detta kan man inte, som regeringen har gjort, lägga alla ägg i samma korg och ställa ut vidlyftiga statliga kreditgarantier till endast ett kraftslag. Enligt vår uppfattning bör därför även andra fossilfria kraftslag än kärnkraft ge rätt till kreditgarantier för lån vid storskaliga investeringar. Vi anser att Sverige behöver fullfölja utbyggnaden av den havsbaserade vindkraften. Den kan ge en nödvändig och kraftigt ökad elproduktion, inte minst i landets södra delar. Det är vår uppfattning att havsbaserad vindkraft kan bidra till elsystemet med hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser. Även den landbaserade vindkraften har en stor potential att snabbt leverera el till en låg kostnad. Den potentialen behöver också tas till vara.

Vidare anser vi att fler åtgärder behöver vidtas för att främja energieffektiviseringen. En åtgärd som vi bedömer skulle vara effektiv är att ge stöd för energieffektivisering i flerbostadshus. Ett sådant stöd behöver kombineras med insatser för att fastighetsföretag och bostadsrättsföreningar ska kunna förbättra sin styrning av fastighetsbeståndets energianvändning på ett sätt som gör att dessa aktörer kan delta på stödtjänstmarknaden. Därtill menar vi att förslag om ett kvotpliktssystem för energieffektivisering bör tas fram. Syftet med ett sådant system, exempelvis s.k. vita certifikat, är att skapa ett marknadsbaserat och kostnadseffektivt styrmedel som kan öka energieffektiviseringstakten i Sverige, bidra till att de energi- och klimatpolitiska målen nås samt underlätta en snabb, smart och effektiv elektrifiering av samhället. Dessvärre valde regeringen att avbryta den utredning som hade i uppdrag att ta fram ett sådant förslag. Enligt vår uppfattning bör arbetet med att utarbeta ett förslag med denna inriktning återupptas.

En annan angelägen och nödvändig åtgärd för att främja klimatomställningsarbetet är snabbare, enklare och mer effektiva tillståndsprocesser men med höga miljökrav även fortsättningsvis. Detta gäller givetvis för utbyggnad av elproduktion och elnät men även för bl.a. industrietableringar. Ett antal statliga utredningar har haft i uppdrag att se över hur regelverken kan reformeras och flera olika förslag har remissbehandlats. Därmed bör det finnas förutsättningar för att i närtid genomföra dessa förslag för att korta ned handläggningstiderna och öka förutsebarheten när det gäller tillståndsprocesserna.

Därutöver vill vi betona industrins roll för omställningen. Svensk industri står för ungefär en tredjedel av landets totala utsläpp. Därför är det viktigt att genomföra olika insatser, som t.ex. Industriklivet, i syfte att bistå olika industriföretags ambitioner att reducera sina koldioxidavtryck. För att effektivt minska sina utsläpp av växthusgaser måste industrin genomgå en transformation. Genom att stödja industriföretagen i deras omställningsarbete kan man säkerställa att Sverige behåller sin position som en ledande industrination samtidigt som man visar att Sverige är ett land som tar klimatarbetet på allvar. I detta sammanhang bör även nämnas olika nya initiativ som har tagits som t.ex. industriprojektet Hybrit, vilka är viktiga både när det gäller klimatomställningsarbetet och för att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt i regioner som kämpar med en hög arbetslöshet. Förmågan att ställa om från gammal till ny teknik och från gamla till nya jobb har gjort Sverige till ett av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga länder. Politikens uppgift, anser vi, är att fortsätta att understödja en sådan utveckling.

Avslutningsvis vill vi även framhålla betydelsen ur ett klimatsperspektiv av att öka förädlingsgraden i skogsråvaran. Skogen är en viktig resurs både för ekonomisk tillväxt och biologisk mångfald. Genom bioenergi och biodrivmedel kan Sveriges energisäkerhet öka och behovet av fossila bränslen minska.

Sammanfattningsvis förordar vi med anledning av de förslag som behandlas i detta yttrande att miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker motion 2023/24:2817 (S) yrkandena 5–10 och 33, delvis tillstyrker motion 2023/24:2815 (V) yrkande 63, i övrigt avstyrker motionerna 2023/24:2815 (V), 2023/24:2816 (C) och 2023/24:2819 (MP) samt föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

2. Regeringens klimathandlingsplan (V)

Lorena Delgado Varas (V) anför:

Jag kan konstatera att den klimatpolitiska handlingsplan som regeringen presenterar i skrivelsen till riksdagen både är otillräcklig och har fel inriktning för att kunna hantera den globala klimatkris som vi alla befinner oss i. Jag anser att Sverige och andra rika länder, på grund av sina historiska utsläpp, har ett stort ansvar för att visa hur ett fossilfritt samhälle är möjligt att uppnå.

Enligt min uppfattning behövs det konkreta, tydliga och tidsatta åtgärder och mål för att hantera klimatkrisen och understödja omställningen. En sådan åtgärd är att i Sverige införa ett stoppdatum till 2035 för användningen av fossila bränslen och fossila drivmedel. En annan effektiv åtgärd vore att regeringen verkade inom EU för ett gemensamt stoppdatum till 2035 för fossila bränslen och fossila drivmedel. Inom EU borde regeringen dessutom verka för ett förbud mot att finansiera utvecklingen av nya fossila reserver.

Regeringen och Sverigedemokraterna har dessvärre valt att kasta tidigare effektiva åtgärder över bord och i stället surrat sig själva vid masten till förmån för ett enskilt kraftslag – kärnkraften. Detta är beklagligt eftersom kärnkraften

är en dyr och farlig energikälla som försvårar den nödvändiga omställningen till en helt förnybar elproduktion. Det finns inte heller någon säker metod för slutförvaret av radioaktivt avfall. Ytterligare ett problem med att ensidigt fokusera på kärnkraft är att den inte löser de akuta klimatproblem som måste hanteras här och nu.

I stället borde politiken inriktas på åtgärder som främjar och stödjer utvecklingen av olika förnybara energislag. En sådan åtgärd vore att införa ett nationellt planeringsmål för solex och solvärme. Regeringen borde även återkomma till riksdagen med förslag om ytterligare styrmedel för att öka den inhemska produktionen av biogas och biodrivmedel samt ta fram en strategi för att främja ökad nationell produktion och användning av biogas och biokol. Även vindkraften behöver utvecklas framöver, varför regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur man avskaffar anslutningsavgiften för den havsbaserade vindkraften.

Vidare är det min uppfattning att regeringen bör främja produktion och användning av vätgas. Jag anser bl.a. att regeringen bör återkomma med förslag på hur vätgasproduktion, energilagring i vätgas och distribution av vätgas kan organiseras och att regeringen även bör återkomma med förslag om en långsiktig finansiering av forskning och innovation om vätgas och dess användning i olika samhällssektorer. Därtill bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag på hur staten kan ge stöd till eller finansiera vätgasinvesteringar i hela landet samt ge Vattenfall AB i uppdrag att utveckla energilagring i vätgas. Inom EU bör regeringen verka för att vätgasproduktionen ska vara förnybar och att EU:s stöd till vätgas bara ska gå till förnybar produktion.

Dessutom behöver regeringen vidta en rad åtgärder för att stärka det svenska elnätet. Det handlar bl.a. om att regeringen bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att prioritera de planerade förstärkningarna av stamnätet samt att bygga den s.k. Gotlandskabeln. Regeringen bör därtill utreda möjligheten till dels en snabbare tillståndsprocess för stamnätskoncessioner, dels att göra det svenska elnätet samhällsägt. Elnätet är enligt min mening en viktig del av samhällets infrastruktur och bör därför ägas av samhället genom t.ex. staten eller kommunerna utan att begränsas av olika privata ägarintressen.

Därutöver är det nödvändigt med kraftfulla satsningar på energieffektivisering. Genom ny teknik och energibesparingar kan Sverige göra betydande framsteg på detta område. Regeringen bör därför återkomma med en nationell plan för energibesparing och energieffektivisering. Dessutom anser jag att det bör införas en skyldighet för energiföretagen att bidra till energibesparingar. För att möjliggöra detta behöver regeringen se till att utredningen om s.k. vita certifikat återupptas. Ett system med vita certifikat skulle kunna innebära ett lagstadgat krav för energiföretag att bidra med en viss mängd energibesparingar genom att erbjuda energieffektiva lösningar till företag och hushåll.

Jag anser även att det är nödvändigt att vidta olika åtgärder för att främja utbyggnaden av förnybar energi i olika delar av landet, både i syfte att skapa en mer rättvis tillgång till förnybar energi och för att återbörda resurser till de regioner och kommuner som bidrar till utveckling och produktion av förnybar

energi. En viktig åtgärd vore att främja olika medlems- eller delägda lokala initiativ som producerar, lagrar och delar energi, s.k. energigemenskaper. Energigemenskaper får inte vara vinstdrivande, utan syftet med dem är i stället att skapa miljömässiga, ekonomiska och sociala samhällsfördelar. Jag menar att det är angeläget att skyndsamt utforma stöd för att främja gemensamma energilösningar. Regeringen bör därför senast 2025 återkomma till riksdagen med förslag på ett förenklat och stödjande regelverk som underlättar för lokala energigemenskaper att producera, lagra och dela förnybar energi. Vidare bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag dels om hur en större del av vattenkraftens vinster ska komma berörda kommuner till del, dels om en lagstadgad, obligatorisk produktionsbaserad ekonomisk ersättning för vindkraft där en andel går till den kommun där vindkraften byggs.

I linje med det rättviseperspektiv jag förordar när det gäller klimatomställningsarbetet och för att den gröna omställningen i Norrland ska bli framgångsrik bör det även utarbetas en modell för ekonomisk ersättning. Regeringen bör därför senast 2025 återkomma med förslag om en ersättningsbaserad modell för Norrland som finansieras genom de vinster som uppkommer när naturresurser nyttjas för att främja den gröna omställningen. Därigenom kan den lokala och regionala välfärden i Norrland stärkas.

Vidare menar jag att behovet av en hållbar industri måste tydliggöras. Klimatomställningsarbetet ställer krav på kraftfulla investeringar i bl.a. förnybar energiproduktion, smarta elnät, järnvägar, elvägar, cykelvägar och kollektivtrafik. För att möjliggöra detta betydelsefulla arbete är svenska företag och svensk industri viktiga, och många av de produkter de levererar är av samhällsavgörande betydelse. Det borde finnas en strategi för hur viktiga industrier hanteras över tid. Mot den bakgrunden bör regeringen kartlägga vilka samhällsavgörande industrier och naturresurser som finns och ge förslag på hur en långsiktig plan för desamma skulle kunna upprättas.

Jag vill i detta sammanhang även framhålla handelspolitikens betydelse för klimatomställningen. Min utgångspunkt är att handelspolitiken bör vara rättvis och sätta människor, social rättvisa, djur, klimatet och miljön främst. Vidare är handel på rättvisa villkor ett viktigt verktyg för att dela med sig av grön teknik och uppmuntra till att länder stärker sin klimat- och miljöpolitik. I linje med detta synsätt anser jag även att regeringen senast 2025 bör återkomma med förslag på åtgärder för att förhindra import av batterimetaller som inte är hållbart producerade.

Sammanfattningsvis förordar jag med anledning av de förslag som behandlas i detta yttrande att miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker motion 2023/24:2815 (V) yrkandena 7, 8, 11, 18, 22, 45–47, 49, 50, 52–63, 67 och 71, delvis tillstyrker motion 2023/24:2817 (S) yrkande 9, i övrigt avstyrker motionerna 2023/24:2817 (S), 2023/24:2816 (C) och 2023/24:2819 (MP) samt föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

3. Regeringens klimathandlingsplan (C)

Rickard Nordin (C) anför:

Att bromsa klimatförändringarna för att nå 1,5-gradersmålet i Parisavtalet är helt avgörande för mänsklighetens framtid. Enligt min uppfattning både kan och bör Sverige vara en pådrivande aktör och ett föregångsland i detta angelägna arbete eftersom ett sådant ledarskap inte bara är till gagn för klimatet utan även leder till nya affärsmöjligheter, ökad tillväxt och fler arbetstillfällen. Regeringen och dess samarbetsparti Sverigedemokraterna har dessvärre valt att gå i motsatt riktning och en rad beslut har tagits som i stället ökar utsläppen kraftigt, vanligen med hänvisning till att man avsåg att återkomma med förslag om andra åtgärder i den kommande klimatpolitiska handlingsplanen. När regeringen nu har presenterat planen för riksdagen genom skrivelsen står det – svart på vitt – klart för var och en att regeringen helt saknar förslag på åtgärder som minskar utsläppen här och nu för att målen till 2030 ska kunna nås.

För att klara klimatomställningen behöver energipolitiken enligt min mening ses över för att öka energiproduktionen, förbättra överföringen, energi-effektivisera och satsa på energilagring samt en smart och flexibel användning. Sverige behöver påskynda utbyggnaden av elförsörjningen och kraftigt öka den fossilfria elproduktionen för klimatets skull men också för de svenska företagen och hushållens skull. De senaste årens elpriser har satt stor press på dessa elkonsumenter och har bidragit till högre inflation och lägre tillväxt. För att hantera dessa problem behövs det omedelbara åtgärder.

I skrivelsen redogör regeringen bl.a. för sina planer att bygga ut kärnkraften. Med anledning av den redogörelsen vill jag uttrycka att min grundinställning är att det krävs att alla fossilfria kraftslag används för att det ska vara möjligt att klara klimatomställningen. Vidare är det tydligt att kärnkraften kan komma att utgöra en del även av det framtida energisystemet. Av detta skäl har företrädare för Centerpartiet ställt sig bakom förslaget om att ta bort den tidigare begränsningen i miljöbalken av det maximala antal kärnreaktorer som får vara i drift samtidigt (bet. 2023/24:NU5). Det är dock viktigt att kärnkraften konkurrerar på teknikneutrala villkor och att den, likt andra energikällor, fullt ut får bära sina egna kostnader. Därmed är det således angeläget att kärnkraften inte särbehandlas ekonomiskt, och i motsats till regeringen hyser jag en tilltro till marknadslösningar även när det gäller att bygga ny energiproduktion. I skrivelsen ges dessvärre inga svar på hur den nya kärnkraften ska finansieras eller vad kostnaden blir för skattebetalarna till följd av de omfattande subventioner som regeringen vill lämna.

Enligt min uppfattning behöver en snabb elektrifiering av samhället genomföras och energiproduktionen behöver byggas ut i en helt annan takt än vad som tidigare har förutsetts. De åtgärder som vidtas behöver dock vara omedelbara eftersom varken klimatet, svensk industri eller övriga elkonsumenter kan vänta till 2045. Av detta skäl hade jag gärna sett att det fastställdes ett mål om 100 TWh ny elproduktion i Sverige till 2030. Ett sådant

mål behövs för att undvika den bristsituation som Svenska kraftnät och Energimyndigheten annars menar kan uppkomma redan 2027. Mot bakgrund av det trängande behovet av ny elproduktion i närtid behöver fokus riktas mer mot den som går att bygga ut snabbast, dvs. vind- och solkraft. För ett mer robust system behövs även satsningar på mellan- och långsiktig energilagring och effektutjämning. Vidare behöver fler åtgärder vidtas för att bygga ut överföringskapaciteten för el i Sverige; annars kommer inte elen att nå dit där den behövs.

Även om behovet av ny elenergi i närtid är stort behöver även andra åtgärder vidtas, inte minst för att minska utsläppen inom transportsektorn. Enligt min mening behöver därför mer göras för att tillvarata de möjligheter som svensk bioenergi kan erbjuda. Genom insatser för att utveckla framtidens gröna biodrivmedel och investeringar i denna industri kan priset på biodrivmedel minska. En ökad satsning på biodrivmedel är dessutom inte bara till gagn för klimatet, utan det stärker även landets säkerhet genom att göra Sverige oberoende av de i många fall tvivelaktiga länder som producerar och säljer fossil energi.

Vidare vill jag påminna om att företrädare för Centerpartiet i samband med den allmänna motionstiden i riksdagen hösten 2023 lämnade en rad förslag på det energipolitiska området som, om de fick riksdagens stöd, skulle vara till gagn för ekonomin, försörjningstryggheten och klimatomställningsarbetet. Till exempel kan motion 2023/24:2453 (C) nämnas, i vilken ett stort antal konkreta och viktiga förslag förs fram i syfte att främja den gröna omställningen. Flera av dessa förslag kommer att beredas av näringsutskottet inför debatt och beslut i kammaren senare under våren 2024.

När det gäller de motioner som har väckts med anledning av skrivelsen vill jag utöver det som har anförts ovan även framhålla betydelsen av att underlätta för svensk klimatsmart export genom att införa de mål för export av klimatsmart teknologi som Miljömålsberedningen har föreslagit. Jag anser att internationell handel behöver ses som ett klimatverktyg. Sverige har fantastiska förutsättningar att leverera de gröna innovationer som behövs runt om i världen för att motverka klimatförändringarna och påskynda omställningen. När företagen skapar nya innovativa lösningar och produkter och exporterar framtidens tekniker ger det inte bara fler nya företag och arbetstillfällen i Sverige, utan de levererar klimatnytta som ger positiva effekter långt bortom Sveriges gränser.

Sammanfattningsvis förordar jag med anledning av de förslag som behandlas i detta yttrande att miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker motion 2023/24:2816 (C) yrkande 3 i den berörda delen, avstyrker motionerna 2023/24:2817 (S), 2023/24:2815 (V) och 2023/24:2819 (MP) samt föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

4. Regeringens klimathandlingsplan (MP)

Elin Söderberg (MP) anför:

Den klimatpolitiska handlingsplan som regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har redovisat för riksdagen genom skrivelsen är jag starkt kritisk mot. Enligt min bedömning kommer regeringens politik att öka de klimatrelaterade riskerna och omkullkasta de svenska företagens försprång i klimatarbetet. Hur stora de negativa effekterna blir är dock svårt att uppskatta eftersom planen saknar fullständiga beräkningar av hur dess innehåll påverkar utvecklingen av klimatskadliga utsläpp. Regeringens politik och förslag till åtgärder, eller snarare bristen på förslag till åtgärder, står i bjärt kontrast till den politik jag förordar för att stoppa utsläppen och begränsa klimatförändringarna. Jag anser att den förda politiken bör syfta till att göra Sverige till världens första fossilfria land. Klimatomställningen ska vara en drivkraft för en stark och rättvis samhällsutveckling i hela landet, där näringslivets omställning leder till stärkt konkurrenskraft och trygga arbetstillfällen.

För att möjliggöra detta behöver alla subventioner till fossila bränslen avskaffas, dvs. de subventioner som i dag ges i form av olika skattenedsättningar, avdrag och särskilda undantag. Vidare behöver det upprättas en nationell plan för utfasning av fossil energi som sedan genomförs. Det behöver även införas ett slutdatum för försäljning av fossila drivmedel till 2030. För att klara en utfasning av fossil energi krävs omfattande insatser i form av satsningar på förnybar elproduktion, energieffektiviseringar, smarta elnät och flexibla energisystem.

När det gäller förnybar elproduktion kan utbyggnaden av vindkraft främjas genom att det antas ett planeringsmål om 150 TWh havsbaserad vindkraft till 2040, och stödet för anslutning av havsbaserad vindkraft till stamnätet bör återinföras. För att öka acceptansen för vindkraftsutbyggnaden bör närboende till vindkraftverk få rätt till ersättning från vindkraftsbolagen samt möjlighet att bli delägare och få rätt till arrende från bolagen. För att främja utbyggnaden av solenergi bör det antas ett planeringsmål om 30 TWh solenergi till 2030. Vidare bör det sättas upp solceller på alla lämpliga offentliga byggnader och införas ett investeringsstöd för storskalig solvärme. Det behöver även införas ett mål om att Sverige ska vara självförsörjande på hållbart producerade biobränslen senast 2030. Riktade stöd för produktion av avancerade biodrivmedel och elektrobränslen behöver införas, bl.a. i form av ett introduktionsstöd för elektrobränslen. Jag vill i detta sammanhang även framföra min uppfattning att det bör införas en lokal elbonus som ger kommuner betalt för den förnybara el som produceras i kommunen.

Med anledning av vad regeringen anför i skrivelsen om kärnkraft vill jag framföra min uppfattning att kärnkraften är förknippad med både stora risker och miljöproblem. Ny kärnkraft är därutöver förenad med stora kostnader. Kärnkraften förutsätter dessutom att ändliga resurser som uran ständigt bryts och konsumeras. Min bestämda uppfattning är därför att framtiden finns i den förnybara elproduktionen. Vidare vill jag även nämna min uppfattning att torv

bör klassas som ett fossilt bränsle och att brytning och användning av torv för energiproduktion bör avvecklas.

Förutom en utbyggnad av förnybar elproduktion behöver olika energi-effektiviseringsåtgärder vidtas i syfte att frigöra energi. Det bör införas ett långsiktigt stödsystem för omfattande energieffektiviseringar som täcker 60 procent av kostnaderna för åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare. Det behöver även införas skarpa mål för energi-effektivisering av bostadshus och lokaler samt antas en nationell handlingsplan hur dessa mål ska nås. Ytterligare insatser är ett stöd för näringslivets energieffektiviseringar och att antalet energirådgivare i landet fördubblas. Även spillvärmen behöver utnyttjas mer effektivt.

Bland de åtgärder som behöver vidtas för att främja smarta elnät och skapa ett mer flexibelt kraftsystem kan följande nämnas:

- Anta ett mål för efterfrågeflexibilitet i elsystemet.
- Redovisa tydligt kundens kostnader för effekt.
- Säkra att tillgången på nätkapacitet styrs av miljö- och samhällsnytta.
- Inför testbäddar för undantag från dagens elmarknadsregleringar i syfte att reducera effekttoppar och stimulera ny teknik och reglering.
- Svenska kraftnäts effekt- respektive störningsreserv ska vara 100 procent förnybara och Sverige bör driva på gentemot EU för att flexibilitet ska få ingå i effektreserven igen.
- Stimulera och skapa förutsättningar för lokala och regionala marknader för flexibilitet i elanvändningen.
- Stimulera dynamiska nätavgifter som främjar flexibilitet och smart energi-användning.
- Ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett investeringsstöd för storskalig energilagring, såsom vätgas, batterier och värmelager.
- Halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden för stamnät med minst två år genom regeländringar som föreslås i den statliga utredningen om moderna tillståndsprocesser för elnät.
- Ta fram en nationell strategi för framtidens kraftvärme- och värme-produktion för att underlätta för lokal effektproduktion och stödtjänster.
- Gör det möjligt att överföra egenproducerad el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller närliggande fastigheter.

För att stötta svenska företag och industrier i omställningsarbetet behöver det enligt min mening också vidtas olika åtgärder. Det handlar bl.a. om att förbättra tillgången på riskkapital och möjligheter till företagsrådgivning. Statens satsningar, som t.ex. Almis stöd till de mindre företagens omställning i syfte att hjälpa industrier och företag att minska sin klimatpåverkan, behöver fortsätta men även utvecklas. Stödtjänsten EU SME, som drivs på uppdrag av Vinnova, Tillväxtverket och Energimyndigheten, behöver ges ett utvidgat uppdrag för att skapa bättre förutsättningar för små och medelstora företag att söka EU-finansiering med fokus på innovativa tekniker för klimatomställ-

ningen. Vidare behöver anslagen till forskning, innovationer och gröna krediter till startup-företag samt andra företag och branscher i framkant av klimatarbetet höjas. Gröna kreditgarantier behöver stärkas och utvecklas. Företag som vill utveckla cirkulära affärsmodeller bör också stödjas. Därtill bör delningsekonomin främjas liksom konsumtion av klimatsmarta tjänster i stället för resursintensiva produkter. När det gäller industrin bör det dessutom tas fram en handlingsplan för att säkerställa el i närtid till industrins klimatomställning, och tilldelningen av effekt behöver förbättras för att skynda på industrins klimatomställning. Jag anser vidare att företag med statligt ägande ska ha vetenskapligt baserad klimatmål och klimatplaner samt ges direktiv om att verka för att nå miljömålen och Parisavtalets mål. Dessa bolag bör även genom direktiv från ägaren tilldelas en utsläppsbudget. Med hjälp av en vetenskapligt baserad utsläppsbudget kan mängden växthusgaser som släpps ut kontrolleras.

Sverige behöver även verka internationellt och inom EU för att stoppa utvinningen av fossila bränslen och verka för ett internationellt förbud mot subventioner av fossila bränslen. Inom EU bör Sverige även verka för en lagstiftning som innebär att företag i sitt hållbarhetsarbete ska respektera mänskliga rättigheter, agera miljömässigt hållbart och följa Parisavtalets intentioner genom hela leverantörskedjan. Handelspolitiken behöver vara drivande för klimatomställningen och det behöver ställas skarpare krav och villkor genom Sveriges och EU:s handelspolitik för att driva på det globala klimatarbetet. Enligt min uppfattning ska alla handelsrelationer som Sverige medverkar i ta hänsyn till miljön, klimatet och de mänskliga rättigheterna.

Sammanfattningsvis förordar jag med anledning av de förslag som behandlas i detta yttrande att miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker motion 2023/24:2819 (MP) yrkandena 18, 19, 22, 26, 29, 30, 32–37, 40–43, 48–53, 56–60, 64–68, 70, 73, 75, 76, 80, 82, 84, 118, 120, 123, 125, 126, 146–148, 150, 151 och 179, avstyrker motionerna 2023/24:2817 (S), 2023/24:2815 (V) och 2023/24:2816 (C) samt föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.